

980827-1

Ve filosofii si každý nadpis – ať už kapitoly, oddílu, článku anebo knihy, nejvíc ovšem posledních dvou – žádá náležitého výkladu, jímž může být také uvedení do kontextu s textem, který byl takto označen či pojmenován. Do jisté míryvskutku platí, že i nejlépe zvolenému titulu knihy (nebo článku) lze dobře porozumět teprve po přečtení celého textu. To souvisí s tím, že ve filosofii je jakákoli „závažnost“ terminologie věcí volné (a spíše praktické než teoretické) úvahy z strany autora. Filosof chce zajisté své čtenáře oslovit – a toho by nemohl dosáhnout, kdyby zvolil terminologii čtenářům naprosto neznámou a cizí. Na druhé straně se ovšem žádný hlubší filosof nemůže omezit na tzv. každodenní jazyk, a to nikoliv z toho důvodu, že by pro filosofii nebyl dost vznešený, nýbrž zejména proto, že je z filosofického hlediska příliš volný, nepřesný a často přímo konfušní. Proto musí každý filosof při výkladu svých koncepcí jednak upřesňovat chápání mnoha jinak běžných slov, vybírat mezi jejich často příliš mnoha významy anebo jim dokonce dávat významy nové, musí totéž dělat z mnoha již dlouho (nebo nepřiliš dlouho) zavedenými termíny filosofickými (tedy neběžnými), a někdy musí sáhnout také po slovech nových, ať už je někde zaslechl nebo uviděl a zdála se mu (samozřejmě v jeho interpretaci) vhodná anebo se je pokusil sám nově vytvořit. Vytvářet nová slova sice dovede snad každý (s pozoruhodným důmyslem se do toho pouští většina malých dětí, když pronikají do tajů rodného jazyka), ale k tomu, aby se zdařilo nové filosofické termíny úspěšně prosadit (a dokonce nejen ve filosofii, ale proniknout s nimi dokonce do obecné mluvy), je zapotřebí víc než pouhé jazykové tvořivosti. Ostatně každý, i ten nejúspěšnější „vynálezce“ nových filosofických termínů musí dnes na základě četných historických zkušeností počítat s tím, že i tenkrát, když vejde jeho nové slovo v obecnou známost a obecné užívání, nejspíš bude spojováno s jinými významy, než jakými je vybavil jeho tvůrce. Výjimky jen potvrzují toto politováníhodné pravidlo. V knize budeme mít příležitost uvést v různých souvislostech několik takových případů.

Bylo by nicméně přinejmenším nevkusné odkazovat čtenáře na přečtení celé knížky jako na předpoklad správného pochopení jejího názvu (v našem případě titulu a podtitulu). Proto se pokusím předběžně, jak se na předmluvu sluší, vylíčit své pojetí významu tohoto názvu, tj. alespoň náznakem poukázat na tématický okruh či terén, v jehož rámci se hodlám pohybovat, tím, že se (spolu s čtenářem) zamyslím nad tím, co pro další úvahy skutečně relevantního může znamenat pokus o filosofii, která by chtěla pretendovat na jistou závažnost pro „naši dobu“, jakož i nad tím, co vlastně mohou znamenat ona slova „naše doba“. Položme si proto nejprve otázku, kdo by tak asi nejspíše byl sdostatek kompetentní pro to, aby určil, v čem že spočívá charakter „naší doby“, co vlastně máme chápat pod slovem „doba“ a co vůbec nějakou dobu činí právě tou „naší dobou“.

(Písek, 980827-1.)